

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előlize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Október hó 6-án.

Gergely Antal lelkész úr alkalmi beszéde Mezőtúr,
1901 október 6-ikán. *

Édes Atyámiai! Ott a babiloniai vizeknél, ott az Eufráte folyó partján, ott AsszírIA földjén a Sineár pusztáján, ott sírtak a zsidók, ott esőrgették a szolgáltság, a rabság láncát, ott égette arcokat a szégyen, a gyalázat, az iszonyú bűn, mert elfordultak az egy igaz Istentől, aki tűzszloppal vezette ki őket Egyiptom szolgáltságából; ott égette őket minden gyalázat, testvérgyűlölet, Baál imádás s a bűnöknek minden neme. Egy volt hatalmas nemzet, ledől hatalmasnak minden büszkeségével, a megalázást érző lélek minden erejével, szégyen orcával sírt ott a zsidó nép. Sírt ott nagy keservesen, mert hántotta saját bűne, saját gyűlölete, irigykedése, kevélysége, büszkesége, istenlensége, mert ez hajította rabságba, nem a haragvó Isten átka, hiszen az Úr, a Jehova hányszor, óh de hányszor kereste fel Izráel népét. hányszor küldte hozzájuk az ő prófétáit. De ők az intést megvetették, a prófétákat üldözték, az Istentől elhajlottak, a Baálhoz tértek, gyűlölködtek, versengedtek egymással, a sok nyomorúságon nem okultak. Ez a saját bűnök laszította hát a rabságba őket, emiatt ültek most sírva, emiatt, hogy leányaik arcáról a tisztaság letpelve, asszonyaik megbecstelenítve, fiaikat gyászolva, erős férfiak kezéből a kard kicsavarva; emiatt sírnak, sírnak olyan keservesen, mikor megemlékeznek a Sionról. Óh az a Sion nagyon gyönyörűséges lehetett, az Úr törvényével, a templom oltáraival, a hegy magaslataival, ahol szabadon zenghetett a zsoltár alelulája, ahol fényben, pompában élt a zsidó nép, a tejjel-mézzel folyó földön.

* Alapige: CXXXVII. Zsolt. 1., 5. és 6. versei E szent igék nyomán beszélt a nagytt. úr mintegy 40 perczig gyönyörű szép előadással, felségesen, sebes folyékonyan a belvárosi nagytemplomban. ^{3/5} részben volt megjelve a templom. Ott volt a városi előljáróság teljes számában, az 1849 okt. hó 6-iki gyásznapi emlékére, elég szép idő volt. (A beszédet emlékezetből másoló Horváth Károly építész megjegyzése. A szöveget jóformán minden igazítás nélkül úgy adjuk, ahogy azt a kézirat tartalmazza.) Szerk.

Édes Atyámia! Kedves magyar nemzetem, neked is, nekünk is van egy sok véren szerzett, féltékenyen őrzött magyar Sionunk, e drága haza; és édes testvérem, kedves magyar népem, mi is sokszor sírtunk, elhurcoltattunk a szolgáltság, a rabság babiloni vizéhez, sokszor sírtunk ott nagy keservesen a Márvány tenger mellett, sokszor ültünk ott sírva a mély Duna partján, ott Buda alatt és most legutóbb is a Maros partján, amikor legjobbjainkat állították a golyó elé, hurcolták a bitó alá, amikor nem volt szabad mondani a magyarnak, hogy ő magyar, de még csak az érzést is kiszakították volna belőle, ha tudták volna és jaj volt annak, aki csak még egy kis szó igazságot is ki mert mondani. Sírtunk, mert nem volt olyan valaki e hazában, akinek nem lett volna valakije, akit siratott, a feleség az ő férjét, a leány menyasszony az ő jegyesét, a szüle az ő fiát, a testvér az ő testvérét; egy egész nemzet sírt ott, sírt nagy keservesen, lelkének egész nagy fájdalmában... meggyalázva.

Óh én édes nemzetem! kedves magyar népem! a szívem elszorul, a lelkem nagy kinokkal fáj, sírok nagy keservesen, égési orcámat a nagy gyalázat, béborit a szégyen, óh mert nagyon fáj, csak ezt ne kelene mondanom, de ki kell mondanom, mert úgy van, hogy mindig a saját bűnöd laszította a rabságba.

Emlékezz csak vissza, hogy sohasem az ellenség gyötörte, sohasem az ellenség győzte le a magyart, hanem mindig maga a magyar verte le a magyart. Most legutóbb is haladt diadalról-diadalra, nem is győzte volna le semmi hatalom, de mikor nem birt vele sem osztrák, sem muszka, lebirta őt a magyart a magyar, s az árulás, a visszavonás az ő sok szégyenletes bűneivel, fekete irigységeivel, sárga gyűlöletével. Ekkor lett úrrá az osztrák, az idegen és ennek nem volt elég a legnagyobb szégyennel, gyalázzal lábaihoz önként odadobott fegyver s villant a pallos, sivitott a golyó, nyikorgott a bitó, az ellenség vadkacaja közt végezték ki a szabadság hőseit. Szomjazták a vért, kovácsolták a gyilkoló fegyvert, a szabadságot megölni akaró rabság bilincset, szorosra

húzták a bitófa hurkait, hogy belénk szorítsák a szót, amely hazáról beszél. Golyóval és bitón oltották ki legjobbjaink életét ott a Maros partján, Arad határában 1849. évben.

Ennek a szomorú időnek gyászos emlékét üljük most édes atyámfiai, tehát szenteljük ezt az órát az emlékezetnek és tanuljunk abból a jövőre.

Egy nemzetet, egy népet leigázhatnak, lenyűgözhetnek, rabságba vethetnek, szolgaságba dönthetnek, elkobozhatnak tőle mindent, de ezt az egyet, az emlékezetet nem vehetik el soha. Kiegyenlíthetnek sok viszályosságot, megbékélthetnek erős ellenségeket, gyógyíthatnak mély sebeket, de ezt a sebhelyet soha el nem távolíthatják, soha az emlékezetet el nem törölhetik. Ilyen napja ez a magyarnak, ennek a nemzetnek az 1849 október 6., amikor erőszakos armány, eselszövény, iszonyatos árulással kicsavarta kezéből a fegyvert, amelyet szabadságáért vett fel, amikor azokat, akik népért, nemzetért, e hazáért, ennek jogaiért, igazságaiért küzdöttek, akik a szabadságharc vezérei voltak, golyó elé állították, bitóra húzták; október 6-án a tizenháromat, azután a tizenegyediket és utánok a vértanúk ezreit. A népnek nem, ezt nem törölheti ki emlékezetéből az azóta megkötött béke sem, nem is lehet, mert amíg csak fáj, amíg csak tud emlékezni a nemzet, addig tud lelkesülni is, csak addig tudja a hazáját is szeretni... A zsidó népet is ez az emlékezet tette erőssé, ez szabadította ki rabságából, mert midőn rabságba hurcolták is, midőn meggyalázták is, akkor is midőn sirtak, nem felejtkeztek el az erős Sionról és erős fogadást tettek: „Ha elfelejtkezem rólad óh Jeruzsálem, felejtkezzék el magáról az én jobb kezem, ragadjon az én nyelvem az én nyemhez, ha meg nem emlékezem rólad...“ Édes atyámfiai, mi is tegyünk erős fogadást: Ha elfelejtkezem rólad óh én drága hazám, felejtkezzék el magáról az én jobb kezem. Tudjátok-e, hogy micsoda jelentősége van ennek az *én jobb kezem*; ha nem, tudjátok meg, hogy míg emlékezni tudunk, míg megemlékezünk e hazáról, addig jobb kézzel harcolunk és dolgozunk és míg jobb kézzel harcolunk és dolgozunk, addig nem győz le semmi más ellenség, mert a jobb kéz az erős, ez bírja a dolgot, ez a harcot, de ha elfelejtkezünk, elfelejtkezik rólunk, lehanyatlik a mi jobb kezünk is, úgy csak bal kézzel dolgozunk és harcolunk, ez pedig gyenge, hamar kidől... Ragadjon az én nyelvem az én nyemhez, ha meg nem emlékezem rólad... Tudjátok, hogy mit jelent ez? Oh drága hazám! Ha öröömöm vagyok, csak te rólad beszéljek, ha bánatom vagyok, csak te rólad emlékezzem, tudjátok-e, mit tesz ez a nyelvre fogadást tenni? Nyelvében él a nemzet, mondja a közmondás, amíg a saját nyelvén beszél, addig szívdik egymáshoz, pedig csak együtt erős; amíg a

saját nyelvén beszél, addig érti meg, hogy „Előre!“ amíg saját nyelvén mondja a nemzeti dalt, tud a hazáért lelkesülni, amíg saját nyelvén zengi a zoltárok zsolozsmáját, a nagy Istent dicsérő alelujákat, amíg az egy saját nyelvén tud imádkozni, addig kap az Úrtól, az Istentől erőt. Tegyük erős fogadást és azt megtartsuk, hogy az átok meg ne fogjon bennünket, mint a zsidó népet hogy megfogta a saját átka, midőn elfelejtkezett hazájáról, belemerült a bűnök iszonyába, nem kellett neki az üdvösség, mikor aztán elfelejtkezett róla az ő jobb keze és nem volt tovább ereje. Most széjjelszórva él az őt világrész minden táján, leragadt a nyelve az ő nyéhez, nem tudja többé imádni az erős Jehovát a saját nyelvén...

Édes testvéreim, nagyon kívánám, hogy legyek rossz próféta, de úgy látom, hogy a mi iszonyú bűneink, az Istentől és az ő szent evangéliomától való elfordulásunk lesz a mi átkunk. A mi bűneink felejtik el ezt a hazát velünk, azért gyülekeznek a veszfelegek fejünk felett... Oh, most az emlékezet nagy napján tegyük erős fogadást, hogy el nem felejtjük a köz javát, most jusson eszünkbe, hogy elhagyjuk vétkeinket és az igaz becsületes útra térve dolgozunk érte, a honért, magunkért és hozzánk tartozókért. Nemcsak a katona áruló, aki fegyverét ellensége lába elé dobja, hazaáruló minden rossz földművelő munkás, aki a haza röggjét nem úgy műveli, mint ahogy kellene. Hazaáruló az az iparos, is, aki nem becsületes munkát végez; hazaáruló az a tanító, aki nem úgy tanítja a nemzet fiait, mint ahogy kellene; hazaáruló. Minden anya, aki nem tisztességben neveli az ő gyermekét, hazaáruló; az az édes apa, aki nem szorgalomra neveli az ő gyermekét, hanem csak henyeségben, hazaáruló; minden lelkipásztor, aki nem az Úr félelmében vezet az ő híveit, de ő maga is rossz példaadó, hazaáruló; minden hivatalnok, akár lent, akár fent, aki nem becsületesen, jó lelkiismerettel végzi a reá bízott hivatalt, hazaáruló az. Mindenki, aki csak a gyűlölet, irigység, békétlenség, viszály magvát hintegeti, pedig ilyenek — fájdalom — most is sokan vannak, hazaáruló az. Édes testvéreim, tegyük erős fogadást, hogy hazánkat el nem felejtjük semmi viszontagságainkban, sem küzdelmeinkben, sem tusáinkban, sem örömeinkben, sem bánatainkban, sem munkáinkban. Ámen.

Az egyetemes református énekeskönyv ügyében.

Köztudomású dolog, hogy a legközelebbi országos zsinat nem fogadta el az úgynevezett próba-énekeskönyvet, hanem új énekügyi bizottság összeállítását rendelte el s egyszersmind megszabta azokat

a főbb irányelveket is, melyek szerint az új egyetemes énekeskönyvnek készülnie kell.

Az új énekügyi bizottság legutóbb tartott ülésében tárgyalás alá vette a zsinattól megállapított pontokat s annak keretein belül körvonalozta a maga részletes munka-programját, az egész munkát egyöntetű összeállítására egy háromtagú szerkesztőbizottságot választott, melynek elnöke *dr. Baltazár Dezső* püspök, tagjai: *Seprődi János* főgimnáziumi tanár és *Szügyi József* énekvezér.

A szerkesztő-bizottság atyafiságos szeretettel kéri minden hozzáértő és jóakarátú érdeklődő segítségét, hogy egyesült erővel és egymást megértő munkával végre-valahára tető alá kerülhessen egyházi életünknek ez a nagyfontosságú és oly sok viszontagságon keresztül ment ügye. Azt szeretnők, mert az volna a természetes és sikerre vezető, ha ebben a minden református lelket egyformán érintő ügyben mindenki részt venne a maga tevéleges vagy legalább bíráló, ellenőrző munkájával. Hogy erre a minél szélesebbkörű együttműködésre a lehetőséget megadjuk, röviden ismertetjük azokat az alapelveket, melyek szerint az új énekeskönyvet készítenünk kell s egyszersmind jelezzük: miben, miféle segítségre van szükségünk?

A zsinat az új énekeskönyv elkészítésére a következő alapelveket állapította meg (Lásd az 1904—7-iki zsinat 1126. és köv. számú határozatait):

I. Az anyag terjedelme.

1. Az új énekeskönyvbe mind a 150 zsoltár felveendő; egyes zsoltárok rövidítve, az eddig sem használt versek elhagyásával.

2. A próba-énekeskönyv gyengébb s a könyv árát és terjedelmét szükségtelenül növelő darabjai az új énekeskönyvbe nem veendőek fel.

3. A katechizmusi énekek mind az 52 úrnagra felveendőek.

4. Temetési énekek mérsékelt számban az új énekeskönyvbe felveendőek.

5. A „Hymnusz“ mellé a „Szózat“ is felveendő.

6. Az erdélyi énekeskönyvnek több hely biztosítandó; belőle minden közhasználatba átment darab felveendő.

II. Az átdolgozás szelleme.

1. Az erdélyi és magyarországi énekeskönyv felveendő darabjai lehetőleg változatlanul hagyandók; csak a legérzékenyebb szükség esetén, az értelmet zavaró avult vagy ízlést sértő helyek és szavak változtatandók. Az új dallamokhoz tartozó énekek magyar ütemes verselésűek legyenek.

2. A dogmatikai hűsége kiváló gond fordítandó; különös tekintettel a váltság tanára.

III. A beosztás.

1. A magyarországi énekeskönyv beosztása megtartandó; vagyis az első részbe jöjjenek római számokkal jelölve a zsoltárok, második részben az összes kezdő, illetve felálló énekek: „Hymnusz“, „Szózat“. A harmadik részbe pedig arab számokkal jelölve a dícséretes és folytatásul 239 és következő sorszámzással a fölvehető erdélyi és új énekek évkör szerinti beosztással; negyedik részbe a temetési énekek.

IV. A külső.

1. A próba-énekeskönyv szélességi és hosszúsági méretei maradjanak.

2. A nyomásnál a próba-énekeskönyv betűi maradhatnak.

V. A dallam.

1. A magyarországi revideált énekeskönyvből, valamint az erdélyiből feveendő dallamok alapjában változatlanul maradnak. Az új dallamok ritmusa egyháziisan komoly, de egyszersmind magyar nemzeti jellegű legyen.

2. A dallam és szöveg ritmikus egyezésére az új dallamokhoz tartozó énekeknel nagy gond fordítandó.

3. A mai énekeskönyvekben túlságosan magasra menő, vagy mélyre leszálló dallamok megfelelően mélyítendőek vagy emelendőek.

4. Melizmák csak ott hagyandók meg, ahol a dallam törzsébe tartoznak, vagy ahol a dallammenet simasága és egyenletessége megköveteli.

Ime, ezek a zsinattól megállapított alapelvek. Ezekhez az egyetemes énekügyi bizottság 1912 április 22-én és 23-án tartott ülésében a következő magyarázó, illetőleg kibővítő pontokat esatolta:

1. A régi énekeskönyv összes zsoltárdallamai nem tartandók fenn, hanem a közhasználatba átment dallamok szövegét, a zsinati alapelvek figyelembe tartásával, más dallamokra kell átírni.

2. A zsoltárszövekek átírásánál úgy kell eljárni, hogy mindenik darab egész maradjon; a felesleges részek elhagyásával úgy kell összefoglalni a megmaradt anyagot, hogy esetleg két-három versszakasz összevonásával az eszme egysége épen maradjon.

3. A dallamokat a kétméretű choral-méretből négy méretű choral-méretbe kell átírni, mivel ez felel meg úgy a magyar zene, mint a magyar verselés természetes ritmusának; amely ének azonban a régi kétméretű beosztáshoz inkább talál, azt a régi formában kell meghagyni, a felütések mindenkori mellőzésével.

Az egyetemes konvent 1912 április havában tartott ülésében tárgyalta az énekügyi bizottságnak ezeket a megállapításait, s azokat a következő megjegyzésekkel fogadta el:

*

A jelentés tudomásul szolgál az egyetemes énekügyi bizottságnak adott azzal az utasítással, hogy a 2. pontban körvonalozott elv csak azokra a zoltár-szövegekre alkalmazható, amelyek nem mentek át a használatba; a használatba átment szövegnél azonban „csak a legérzékenyebb szükség esetén az értelmet zavaró, avult, vagy ízlést sértő helyek és szavak változtatandók”. Továbbá a 3. pontra nézve azzal az utasítással, hogy a zoltár-dallamoknál a choral-méret szigorúan megtartandó.

Együttvéve tehát ezek azok az alapelvek, melyek szerint az új énekeskönyvnek készülnie kell. Vannak köztük olyanok, melyek fölött lehetne elmélkedni, sőt bizonyára vitatkozni is. De ezek fölött felesleges most már minden levegőbe való elmélkedés és terméketlen vitatkozás. A zsinat épen azért szabta meg oly részletesen az alapelveket, hogy elejét vegye a sokfelé való áldatlan elmélkedésnek és vitatkozásnak. Az egyetemes énekügyi bizottság próbát tett arra nézve, hogy egyes pontokon a maga felfogása szerint szükséges enyhítéseket eszközölhessen; de a konvent a zsinati pontok szigorú megtartását adta utasításul, mert úgy látta, hogy azok fejezik ki az egyetemes református egyház közös akaratát s azoknak bármily csekély változtatása csak zsilipet nyitna újabb meddő vitatkozásokra.

Ennélfogva nem lehet nekünk más feladatunk, mint szemünk előtt tartani a kijelölt alapelveket s azok alapján megszerkeszteni az új egyetemes énekeskönyvet. E munkában vannak olyan részletek, melyeket csak a legszélesebbkörű közös munkával lehet sikeresen elvégezni. Ezekre nézve kérjük minden érdeklődő szíves közremunkálkodását.

1. Tudnunk kell, hogy a régi énekeskönyv *szövegi részében* melyek azok az énekek, melyek az újból kimaradhatnak? Felkérünk tehát mindenkit, első sorban az egyetemes énekügyi bizottság különböző vidékeken lakó tagjait, hogy értesítsenek minket: mely énekszövegeket nem használnak és melyek azok, melyeket csak ritkán használnak az illető vidéken? A zoltár szövegekre nézve is kérjük a nem használtak jegyzékét, hogy azokkal is a zsinati alapelveknek megfelelően járassunk el.

2. Tudnunk kell, hogy a régi énekeskönyv *dallamai* közül melyek vidékenként az egyáltalában nem, vagy csak ritkán használatosak? Tájékozásul jelezzük, hogy az egyetemes énekügyi bizottság egyelőre a következő dallamokat vélte kihagyhatóknak: VII., XI., XII., XIII., XIV., XXIX., XXXVII., XLI., XLIV., XLV., XLVIII., XLIX., LII., LIII., LIV., LV., LVI., LVIII., LIX., LXXXIII., LXXXV., LXXXVII., XCIII., XCIV., XCII., CXIV., CXV., CXX., CXXIII., CXXIV., CXXIX., CXXXII., CXLIX. zoltár-dallamok és a 25., 35., 73., 165., 229.

dicséret-dallamok. Ezekhez lehet hozzátenni s lehet belőlük, valamint a meg nem jelöltekből is elvenni, mindig az lévén az uralkodó szempont: *használatosak-e vagy nem?*

3. Szükség van *szöveg- és dallam-átdolgozásra*, hogy azokból a legmegfelelőbbet kiválaszthassuk. A zoltár- és dicséret-szövegek átdolgozásának, átírásának és javításának irányelvei a zsinat, énekügyi bizottság és konvent határozataiban részletesen körül vannak írva. Ugyanott utasításba van véve, hogy a zoltár-dallamok a régi szigorú choral-méretben hagyandók. Ezeknél tehát az átdolgozás a felütések elhagyására, a hangnem és a hangmagasság megállapítására vonatkozik. A dicséret-dallamoknál ezekhez járul a jelenlegi 2 méretű choral-méretnek 4 méretbe való átírása és ennek megfelelő ritmizálása.

4. Szükségünk van minél több temetési énekre, hogy azoknak nagy számú, de sajnos, sok furcsaságot tartalmazó példányaiból a megfelelő dallamokat és szövegeket az új énekeskönyv számára kiválaszthassuk. Felkérjük különösen az egyházkerületek népiszkolai tanügyi előadóit, hogy az egyes vidékek tanítóinak és énekvezéreinek figyelmét erre a fontos közügyre felhívni szíveskedjenek.

5. Szívesen fogadunk bárkitől bárhonnan akár egyes darabokat, akár egész gyűjteményeket, legyenek azok újak vagy régiak, és lelkiismeretesen igyekezni fogunk azokat, amennyiben megfelelők lesznek, a köz javára felhasználni.

6. A munkákat a bizottság elnökéhez (dr. Baltazár Dezső püspök Debrecen) kérjük küldeni.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök,
szerkesztő-bizottsági elnök,
Debreczen,

Seprődi János,
ref. főgymnasiumi énektanár,
egyetemes énekügyi előadó,
Kolozsvár.

Élettani vonatkozások, anyagi, szellemi, erkölcsi világunkban, tekintettel lelkészi működésünkre.

— Felolvasás a budapesti belmissziói kurzuson. —

Igen tisztelt értekezlet! Egy kis filozofálással kezdem. Ne tessék megijedni, nem lesz hosszú.

Azon kezdem, hogy — *az élet élni akar*. Bármiféle alakot öltött magára, de *élni akar*. Egy kis dudvát kigyomlálok kertemből és eldobom; estve eső esik, vékony gyökere valami nedves fővényt kap, megkapasztkodik benne az élet s reggelre látom, hogy feje már felfelé áll, — *élni akar*. Turgenyev szellemes apróságában elbeszél egy kis verébfiókaról, mely leesett véletlenül a fészkeből, anyja utána száll, mindent elkövet, hogy megmentse. Turgenyev vadászkutyája odaszimatol, a verébanya szembeszáll

a vadászszóval, csatorázzik, ugrál s — az eb végre is enged, odébb áll s — *az élet élve marad*. A szigeti hőst megöli az a vadkan, melyet a hős nem tudott megölni, volt még annyi ereje, hogy a hős ellen fordult, — *mert élni akart*. Vagy László főherceg, akit már a magyar hazafias képződés szinte királyként látott, megsebez egy vadmacskát, halottnak véli, de az szembeszáll vele s vesztét okozza, — *mert élni akar és nem ismer rangsorozatot*. Beszélhetnénk ilyent s a példák nem volna vége.

S ha a növény is, ha az állat is, — hát az ember ?!

Mikor a végső sóhaj kiszállani készül az összeroncsolt tüdőből s a fátyolozott szem lehunyni készül, — a végső sóhaj, a végső tekintet : görcsösen kapaszkodás az élethez, *mely élni akar*.

Ki rendezte ezt így ? Kétségkívül az élet ura !...

Tartsuk hát szentnek, megmásíthatatlannak ezt a törvényt. *Az élet célja — hogy éljen* s minél tovább minél jobban éljen. Mert hiába minden szemforgatás, a szentek is élni akarnak, akárcsak a földhöz tapadtak, — sőt még a szentek tovább, örökké élni akarnak. És képtelenség, hogy ennek az örökéletnek isteni bevezetője, egy tökéletlen földi élet volna. Az a hitem és meggyőződés, hogy egy lehető legjobb földi élet, egyszersmind legjobb ajánlólevél a mennyország boldogságához. És nincs nagyobb és utálatosabb hipókrizis, mint midőn a biborsonyos kegyeskedés prédikál a szegénység mennybevezető dicsőségéről és — „megemészti a szegény ember házat hosszú imádság színe alatt“.

Mondjuk ki őszintén, hogy a földi javak nemcsak szükségesek a földi élethez, hanem kívánatosak és kellemesek is, ha bőven vannak, hogy *az élet teljessége kifejlődhessék*. Ime dicsérjük a jó gazdát, kinek dús kalászokat hajt barázdája, jó kondícióban vannak állatai s még béresszekere állapotán is előmlik a jó gazda gondossága... miért ne volna szép, kellemes jelenség az ember, kinek egész testi lény az élet teljességét mutatja !

Én tehát úgy fogtam fel a magam teljességi működését, hogy közreműködök minden tehetséggel, miszerint gyülekezetem tagjai a lehető legjobb földi sorsban éljenek.

Én az én Krisztusomra nézek, „kiben vala az élet teljessége“. Ha pusztán anyagi összetételét, mozgását, munkabírását, kitartását nézem is a Krisztus testi életének, — látom benne az élet teljességét. Sok nagy művész próbálkozott már a Jézus testi alakját, saját látó lelke ihlete szerint, érzéketlen, vásznon, kőben, ércben. De mindannyian érezték, hogy ez szinte lehetetlen. Hiszen ez, az élet teljességének eszménye. Az én lelkem is maga elé állította egyszer-máskor, amint a Biblia lapjain él, munkál, eszik, iszik, alszik, álmotlankodik, soha el nem fárad,

nem panaszkodik, nem zúgolódik, mindig kész segítő munkába fogni. „*A názéreti Jézus szerlejárta, mindenfele jót tevén*“. Amit adtak megette, megitta, akár a farizeusoknál, akár Zakeusnál, akár pénzért vettek valami egyszerű eledelt ; vérré vált benne a száraz kenyér is, élő, ható munkaerővé s a kánai menyegző bora, vagy a Jákób-kút forrásvize, üdítő kedvre hangolá.

Ime az ember, akinek testében az élet teljessége lakozik ; akiben gyönyörködött gyermek, férfi, leány, asszony. Igen, az asszonyok is így nyilatkoztak : „*Óh, be boldog anya, aki téged szült, táplált*“.

Ez az én mintám, az ember testi életéről. Bár csak minél több emberemnek tudnék olyan utat mutatni, olyan eszközök birtokába juttatni, hogy e minta szerint alakulnának ! Pedig minden társadalmi berendezkedésünk arra irányul végeredményében, *hogy az élet teljességének lehetőségeit adja*.

Lehetőségeit...

Krisztus földi misszióját abban látja lelkem, hogy eme *lehetőségeket* mutassa fel, minden mozzanatában földi életének.

Mert Isten megadja a lehetőségeket az élet teljességéhez, itt e földi életben is. És ha úgy fogjuk is fel e földi életet, mint amely képző-iskolája ama nagy jövődönnek, akkor is el kell ismernünk, hogy ez iskolában a képzés eszközei adva vannak. Különös is volna, hogy az ember be tud jól rendezni egy képzőiskolát a növény, vagy állatnemesítéshez, a bölcs Isten pedig erre nem volna képes, az ember jövő életéhez !

S itt az élettan kellős közepébe jutunk, amely kinyitja előttünk mintegy a nagy élet alakulásának ajtaját, hol az elemek örvénylenek s közöttük rendet teremt az élet Ura. Mintha Krisztusunk állana az ajtóban, fogná a kilincset, szózat hangzanék lelkéből felénk : „*én vagyok az élet!* Senki sem mehet az Atyához, csak én általam“.

Sokszor elgondolkodtam a felett, milyen nagy hiánya és hibája a keresztyén társadalomnak, hogy a Biblia *életelveit* nem helyezik mintegy a tudnivalók központjába. Tudom, hogy a kijegecedett dogmák ennek okai, mely dogmák bizony nem mindig Isten-országára érdekében, hanem egy kicsit, még inkább az emberi hatalomvágy érdekében gyártattak. *Pedig a Biblia az igaz élettan tudománya*. Elveiben, eszközeiben, céljaiban az élet teljességének szolgálatában áll.

Nem időzhetem e tételnél, de nem is szükséges, hiszen nekünk a Biblia mindennapi kenyerünk, — tehát csak megjegyzem, hogy Krisztus megtanít minket ama legfontosabb tudományra, hogyan gazdálkodjunk életünk anyagi eszközeivel, az evés, ivás és munka révén. S ha mi, az ú. n. gyakorlati

tudományokkal is foglalkozunk, annáljobban megismerjük az anyagi és szellemi egymásrahatásokat, testi szerveink működését s vérünk keringésében szinte a világbolygók keringésének törvényét ismerjük fel; még az emésztés vegyfolyamata is, szinte az életalakulás kezdetkezdetére mutat; — a gondolat- és érzést közvetítő idegszálak, mir'ha a végtelenség éterrezgés-gépezetébe volnának bekapcsolva. Szóval az élettani vonatkozások anyagi és szellemi világunkban, a Biblia útján annál világosabban feltűnnek, minél jobban megfigyeljük a gyakorlati életet körülöttünk. Megértjük, hogyan épül fel az ép anyagi test s szellemünk megmutatja, miként lehetünk mi Istennek munkatársai a teremtésben és megtartásban, a magunk életére nézve? Miként gyűjthetjük úgyszólván az életelemeket s tartatjuk távol a bomlasztó hatásokat.

S itt már legmagasabb téren: az erkölcs világában járunk. A kölcsönösség, a közszolgálat munkatérén, ahol Krisztus járt lépten-nyomon, hogy felkeresse és megtartsa a veszendőt is. Mert az élet nemcsak élni akar, hanem *az életnek élnie kell*. S minél tisztább ez az élettudat, annál erősebb a közszolgálat érzése. Az evangéliom elve van a közszolgálat számtalan és fenséges példáival és ez is mutatja magasabb eredetét.

Már ennél felebb igazán nem mehetünk. Szálljunk hát le a magunk gyülekezetébe, ahol az élet teljessége helyett, az élet tökéletlenségei kavarnak s ahol nekünk kell rendet teremteni.

Megérteni a dolgokat, a hatásokat, az eredményeket, — ez az alap.

A pünkössti lélek eredményét így olvassuk: „a hívők gyülekezetének szíve-lelke egy vala és közöttük szűkölködő nem találtaték“.

Lehet-e magasabb cél, itt e földi világban? ahova, mint a földi művelődés legmagasabb csúcsára eljuthatunk?!...

És itt egy dolog köti le figyelmemet. A teremtés történetében, a paradicsomi boldogság leírásában, ugyanazon helyzetet látjuk: a szív és lélek egysége, a szűkölködés hiánya! Az élet teljessége!... Azután elborul a dicsfény, beáll az összevisszaság, a szűkölködés pusztításai... Krisztusban felderül ismét ég és föld. Angyali ének zendül, új életcsira támad a romokon: a szív és lélek egysége, a szűkölködés hiánya!...

Ez az isteni dicsfény, — vagy hát hadd mondjam így: ez a délibáb csalogatott engem, már lelkési Úályám kezdetén, abban a gyülekezetben, hova az pr lelke küldött...

És most abba hagyom a filozófálást, mely elvégre is szó... szó... szó... vagy legjobb értelenben is, útmutató a cselekedethez. Felmutatom a szövete-

zeti élettevékenységet a gyülekezet, a község körében s az eredményeket *azon cél felé, mely egyénileg az élet teljessége, egyházilag s általában társadalmilag: a szív és lélek egysége, a szűkölködés megszüntetése.*

Ha a tisztelt hallgatók között lennének olyanok, kik olvastak már ilyenmü dolgokról, bocsássanak meg, ha ismétléssel untatom őket. De mégis azt szeretném, ha senki előtt se mondanék új dolgot, ha minden lelkészársam benne élne már a szövetekezeti életben és elmondhatná, amit én már nyugodt lélekkel elmondhatok: egyházunkat nem aggasztja az anyagi szükség, még egyháztagjainkra sem szorulunk, sőt *az egyház tényleg is anya* lehet, táplálván saját gyermekeit, lehetőségeket adva az élet teljességéhez, nemcsak az anyagi, hanem a szellemi és erkölcsi élet útjain is.

(Folyt. következik.)

Zsinat előtt...

(Felolvasatott a középszabolcsi ref. egyházmegye tanügyi bizottságának szept. 11-én Nyiregyházán tartott rendes gyűlésen.)

(Folytatás.)

Általánosságban — midőn a népnevelés és népoktatás egész szervét magába ölelő s az evangéliomi kulturális haladást ez idő szerint biztosító VI. t.-c.-nek a korszerű megítéléséről s esetleges átdolgozásáról beszélünk, beszélni keil arról is, hogy mik a ma is érvényben levő VI. t.-c. maradandó becsü részei s mik azok, melyeknek mint új elemeknek kell a törvény keretébe beilleszkedni?

Ami a protestáns népnevelés s népoktatás életbe vágó ügyével kapcsolatos: hivatkozott törvényünk szerint a különböző kulturális intézmények létesítése s azok közötti fokozat eddigi megállapítása, az a jövőben támadó igényeket teljesen kielégítheti; népoktatási szervünk ezen lényeges alkatrészei méltán lehetnek a jövőben is biztosítékai szellemi s erkölcsi megerősödésünknek, különösen, ha a keresztyén emberbaráti nevelőintézeteink nemcsak az elvek világában élnek, hanem a mindennapi élet talajába is lebocsátják gyökérszálaikat, hogy onnan táplálkozva, onnan növe ki, eredménnyel szolgálhassák majd a nagy emberbaráti célokat. A tetszősebb s nagy társadalmi életet élő egyházainkat egyenesen kötelezni kellene arra, hogy ezeket a fenséges eszméket nem csupán a törvénykönyv lapjairól ismerjék, hanem mint a tevékeny keresztyén életnek legfőbb biztosítékait, a gyakorlati életben meg is valósítsák. Ezen a téren még mindig csak az elvi kezdeményezés első lépéseinél tartunk.

Az alkotandó tanügyi törvényeket minél erőteljesebben lengje át ezután is az a hamisíthatatlan protestáns szellem, melynek hű kifejezői voltak eddig is érvényben levő törvényünk egyes szakaszai, különösen, midőn felekezet és állam közötti összefüggés, kölcsönhatás tényeiről történik említés.

Felekezeti iskoláink létesítése s fentartásához való ragaszkodásunk joga a jövőben is kétséget kizáró

bizonyossággal illesztessék be történelmi alappal bíró jogrendünk láncolatába ; mint a mai VI. t.-c., úgy a közelgő zsinat által alkotandó új tanügyi vonatkozású törvényünk is csak a legégetőbb körülmények között engedjen tért az államosítási törekvéseknek, ekkor is szabatosan jelölje meg az új viszonylat határain belül protestáns egyházi és kulturális érdekeink feltétlen érvényesülésének útját és módját.

Az általános államosítási vágy és törekvés — jöllehet, ez előbb-utóbb nemzeti nélkülözhetetlen életszükséggé válik — mindaddig, míg a magyar állam felekezeti helyzete a liberális kiegyenlítődés által megnyugtatóbb nem lesz ; míg a katolicizmus görcsös ragaszkodással s folyton hatványozódó anyagi erővel védelmezi felekezeti alapokra fektetett bármely fokú iskoláját — a mi zsinati törvényhozásunk egyetlen kicsi szakasza által se szentesítették, sőt annál élénkebben támadjon fel iskolafentartó buzgóságunk, hogy nemzeti művelődésünk magasztos munkája ez által is a liberális fejlődés és haladás medrébe tereltesse. Míg uralkodó vallásról s annak bizonyos kiváltságairól tud az országos magyar törvényhozás, addig nem válik szégyenére református egyházalkotmányunknak s törvényhozó zsinatunknak sem, ha különös nyomatékkal emeli ki a népnevelési intézményekhez való ragaszkodásunk ősi jogát !

A tanítói, tanári státus jogviszonyainak rendezése s e kulturmunkásoknak az egyház építő s erősítő munkába való beállítására s biztos kijelölése annak az iránynak, melyben a jövő évtizeden át is vezetni kell a protestáns népnevelést, a jelenleg is érvényben levő VI. t.-cikkünknek oly figyelemre méltó alapelvei, melyek a közeli törvényhozás által is feltétlenül tiszteletben tartandók. Tiszteletben tartandók s érintetlenül hagyandók továbbra is azok a jogok, melyek a magasabb fokú intézetek autonomikus berendezkedésére s kizárólagos iskolai ügyeik előbbvitelére vonatkoznak.

Az eddigi szoros történelmi kapcsolatot iskolafentartó és az intézmény között a jövő idő törvényhozása se gyengítse, mert az ellentétes áramlatok közt, a rohamosan fejlődő élet ezer bajának özönében, iskola és egyház csak úgy képes szilárdan megállni, ha közös életcéljuk biztos tudatában a kölcsönhatás szülte energikus bátorsággal küzdenek a liberálisizmus ellenségeivel, a tudatlanságot terjesztő nemzetközi klerikalizmussal.

Az iskola szelleme s valláserkölcsei munkájának minél hatékonyabb ellenőrzése szempontjából a felületes jogok a kiterjesztése abban a mértékben történjen, jövőre még inkább, amely mértékben kívánja, sőt követeli a teljes szakképzettséget felekezeti kulturális feladatunk ; bizonyára magát az oktatás és nevelés ügyét s ezzel együtt a magyar protestáns tanügyi munkáit fogjuk megbecsülni s eredményesebb munkára bírni, ha már törvényhozásilag is gondoskodunk kifogástalan szakfelügyeletről.

Figyelemre méltóbb új mozzanatok s nagyobb arányú fejlődést biztosító elemek, mik talán a haladó kor szükségérzetéből támadtak, nem foglalhatnak tért ez idő szerint átdolgozandó VI. t.-c. keretén belül. Az ott lefektetett elvek és határozatok teljesen kielégítik a jelenkor tanügyi szükségleteit s még a következő tíz évi fejlődésnek is biztos zsinórmértékül szolgálhatnak. Egyes gondolkozók lelkében az

iskolai dolgok minél eredményesebb és korszerűbb előbbvitelére szempontjából felmerült, mint eddig teljesen új eszme : az iskolai autonomia megalkotása. Bár kívánatos, hogy az egyre jobban fejlődő tanintézetek minden nagyobb gyámkodástól menten intézhessek benső ügyeiket s a tanítás menetének irányítása tisztán a szakképzettség alapján történjen, — mégis ezt az ideát nem találom annyira időszerűnek, hogy most, midőn a protestáns szellemnek és világnézetnek annyi ellenséges támadást kell felfogni s a ref. anyaszentegyház feje felől elhárítani, amikor hit és hitelenség, egyháziasság és egyháziatlanság, tiszteletré méltó szabadelvűség s könnyelmű ultramodern gondolkodás állanak egymással szemközt, az egyház és iskola — bármily erős legyen is ez utóbbi — a történelmi közösséget legalább csak részben is felmondja ; amikor a protestáns erő teljes megfeszítésére s tömörítésére van szükség, akkor úgy az egyház, mint az iskola egymástól elkülönített életet éljen. Előbb nemzeti életünkben küszöböltessék ki az ultramodern klerikalizmus szellem, akkor a prot. egyház és iskola, ha külön-külön épít is magának oltárt az eszmények ápolására, tiszteletré, baj még sem lesz, mert ugyanazon Isten előtt fogják bemutatni áldozataikat igaz buzgósággal : a nemzeti szabadság és népfelvilágosodás tökéletes Istene előtt ! Ebben a kultusban szépen kifejezésre fog jutni majd református egyházunk s iskolánk magasztos hivatása, de csak akkor, ha nem a maradiság lesz az uralkodó vallás, hanem a kor szükséglete teszi meg mindenben irányítóvá az evangéliomot !

Az E. T. VI. törvénycikkének ez időszerű keretei elég erőteljesek és szabatosak ; a tanügyi fejlődés s megerősödés elemei bátran helyet foglalhatnak abban a jövőre nézve is ; csak éltető lelket kell bevinni azokba, hogy a törvény rendelkezései s útmutatásai a szívekbe, onnan a magyar társadalmi élet viszonyai közé egészséges fejlődést, zavartalan világosságot s az általános megújulás szellemét vihessék be !

Melkó István,
vasmegyeri ref. lelkész.

Beszámolás a debreczeni egyházmegye 10 évi életéről.

(Beadva a debreczeni egyházmegye 1912 okt. 8-iki közgyűlésébe.)

Nagytisztelendő Egyházmegyei Közgyűlés !

A tízévenkénti tisztújítást 1883. évi 21. számú határozatában elrendelt egyházmegyénkben, a közelebb — 1903 tavaszán — történt választásra a szavazás az 1902. évi október havi közgyűlésünkben tüzetett ki azért, hogy a megbízatás 10 évét a tisztviselők kitöltsék s annak teljes bevezetésével kezdődjen az újonnan választottak megbízatása. A jövő 1913. év tavaszán végződven a tisztviselők részére a közelebb nyert megbízatás, tisztelettel kérem a szavazás elrendelését, a szavazatbontó küldöttségnek a szokásos megbízatással megválasztását.

Ismét egy jelentős határponthoz jutottunk tehát Isten kegyelméből egyházmegyénk életében, ahol megállani s visszatekinteni egy benső érzet ösztönöz. Vajjon munkálkodtunk-e? eredményesen munkálkodtunk-e azokban, amelyek a mi Atyáknak dolgai? E határpontnál felzendül lelkünkben ama szép és megható énekünk: „Boldog, kinek nem kell száni elvesztett idejét s banni megbeesülhetetlen óráit; kinek hiv emlékezeti elébe nem helyezett helyrehozhatatlan hibáit, ki az időt megbeesülte, a hivalkodást kerülte”.

Vessünk hát, ha csak egy futó pillantást egyházmegyénk most hanyatló félen levő 10 évi életére s lássuk, habár általános, nagy vonásokban, hogy ez idő alatt történt-e haladás, vagy talán visszaesés állott be; a kötelességeket megtett boldogok közé tartozunk-e, vagy a letűnt évtized szemrehányása kiált ellenünk?

Az egyházi működésnek célja s épen azért hőmérője a vallásos-erkölcsi élet, aminthogy én más erkölcsi életet — minden bölcsék ellenére — elképzelni sem tudok, mint nem tudok képzelnéni gyermeket anya nélkül. Ha már ezt a vallásos-erkölcsi életet tartva szem előtt, vizsgáljuk egyházmegyénk 10 éves múltját, lehetetlen figyelmen kívül hagynunk, hogy az időnek szelleme nem volt kedvező a vallásos-erkölcsi életre, az ez által megérdemelt buzgóság más világi vagy anyagi érdekek szolgálatába állott. De azért egyházmegyénkre a visszaesés vádját mondanunk nem lehet. E téren tehát csak annyiban nyugodhatunk meg, hogy egyházmegyénk területén a vallásos-erkölcsi téren visszaesés nincs. Talán — aki azt éri, — újabb évtized után előhaladásról is lehet szó, a megmozdult, kibontakozni kezdő belmissziói működés folytán.

Tíz év előtti hasontárgyú jelentésben említett egyházmegyei egyházi értekezlet minden nélkül ez évtizeden át is élt és él. Ha valami nagy dolgokat létre nem hoz is, de jótékony hatását mindenütt érezzük azon részvétben, felbuzdulásban, melyben a gyülekezetek részesítik s ezt — ha mindez pusztán egy napra terjedne is ki, — semmibe vennünk nem lehet. Világiak, lelkészek és tanítók együtt teljesítik az értekezleten az előadói tisztet.

Örömmel való felemlítést érdemel, hogy egyházmegyénk az egyházmegyei nevelési segélyt megszorította, úgy, hogy most már nem egy, hanem három segély segíti elő a lelkészek leánygyermekének képzését.

Iskolaügyünk a letűnt 10 év folyamán sekélyes vizeken hajókázó egyházainknak valóságos zsarnokává vált, kipréselven a maga részére az egyházak anyagi vérenek csaknem utolsó cseppjét. Igaz, hogy ott állt hangos ígéretével az állam törekvésünk mel-

lett, de a tennél már segítségért oly árt követel, mely minden anyagnál drágább, az önrendelkezési jogot s e mellett segítségének megfelelő anyagi áldozatot, úgy, hogy ez nem utolsó üzlet az állam részére. Eltörölte a tandíjt s kihirdette, hogy az e módon jövedelmében károsult egyházakat kárpótolja, de már a foganatosításnál a lealázásig nyomó kimutatókat követel s ügyes kifogásokkal leszállít vagy elutasít. E mellett szegény iskoláinkra rá van szabadítva különböző címek alatt az államnak minden közege, s mi, a koldus alamizsnától fuldoklók, nem tudunk szólni, követelni, elnémulunk. A tandíj kárpótlás ügyének egyházmegyénkben ez idő szerinti állását feltűnteti az ide tisztelettel mellékelte kimutatás.

A most záruló évtized elején 147 tanító volt egyházmegyénkben; ez évi tavaszi kimutatásunk 173-at tüntet fel, kik között már csak 3 igazolványos van. A kötelességtudásban előljárt öregeink vagy elhalnak vagy nyugalomba vonulnak.

Állami újabb intézkedés megnyitotta tanítóink előtt az egyéves önkéntesi katonai szolgálathoz a jogosultságot; október elején hívatnak ezek be egy egész évre az eddigi júliusi és augusztusi szünidőre eső gyakorlat helyett. Ez ügyben teljesen tanács-talanul állunk. Mi lesz a tanító nélkül maradt iskolával, midőn általában tanítóhiány van, s ha akad is helyettes, ki fizeti azt? Kényszeríthetők-e a tanítók fizetését teljesíteni most is az azt csak nagynehezen tudó egyházak, hogy a katonáskodó tanító egész fizetése kiszolgáltatása mellett helyettes tartásnak számára; vagy — ami természetesnek látszik, — a katonáskodó tanítónak fizetéséből csak azt a részt adja ki, amely a helyettes díjazásából fenn marad?

A sok félreértés, ellenszenv mellett is most már teljesen szilárd alapon álló Országos Református Lelkészegyesület részéről megindított mozgalom a szegény lelkészi és énekevezéri árvák részére otthont nyújtó „Kálvineum” iránt, egyházmegyénk is kívánta meghozni áldozatát. E célra a bárándi lelkészi kör, a debreceni egyház és az egyházmegye Kálvineum-ünnepély tartásával járult, amelyen az „Orle” elnöke, főtisztelendő püspök úr és a Kálvineum végrehajtó bizottságának nagytisztelendő elnöke, a magasztos ügynek ezen két lelke is közre működött. Úgy ő nekik, mint a vele közreműködőknek méltó egyházmegyénk hálás köszönetét tolmácsolni.

Egyházmegyénk az énekügy emelésére az énekgyakorlás iránt tett elhívó intézkedést, hogy tudniillik a felsőbb osztályok együttesen gyakorolják az éneket; ezen kívül ugyanez történjék bizonyos napokon, főként az ünnepek előtt az erre vállalkozó gyülekezeti felnőtt tagokkal; majd tovább menve, az összhangzatos ének tanítottassék úgy a növendékek,

mint a felnőttek részére, mely intézkedéssel egyházmegyénk míg egyfelől a templomszeretet emelését célozza, másfelől eszközt remélt benne arra nézve, hogy a temetéseken az iskolásgyermek szolgálatlása mintegy magától megszüntethető lesz. A növekedések részéről ez intézkedés iránt örvendetes és jókedvű engedelmség tapasztalható. Sajnos azonban, hogy a tanító urak, e nemű foglalkozásuknál csak a reájuk e munkájukért váró díj csekélységét nézik, s az elérendő célért nem hajlandók tőlök telhető fáradságbeli áldozatot hozni s így vállalkozni nem igen akarnak például Debrecenben.

Intézkedett ez évtized folyama alatt egyházmegyénk az iránt is, hogy egyházmegyénk monographiája egybeállíttassék. Felhívom a lelkészeket határidő kitűzése mellett, az egyházak, utasításba foglalt pontozatok szerinti adatainak beküldésére. A határidő — 1912 május hó 1. — elmúlt s eddig 27 egyházunk közül csak 8-ból érkeztek be az adatok. E tekintetben tehát újabb határidő kitűzésének szükségse állott elő.

(Folyt. köv.)

Néhány szó

Tiszt. Köncs László ur „Válasz“-ához a csepei ügygel kapcsolatban.

Tisztelendő Köncs László ur a „Debreczeni Protestáns Lap“ 38-ik számában nagy elbizakodottan veti szemére a csepei református lelkész úrnak: „de tiszteletes uram, ön nem volt abban a szerencsés helyzetben, hogy igazat írhatott volna. Ön ferdit és valótlan dolgokat állít. Ezt szó nélkül még sem hagyom“.

Tiszt. Köncs ur pedig abban a szerencsés helyzetben volt, hogy közleménye egy-némely állítását illetőleg az igazat írhatta volna. És mégis valótlan-ságot ír, még pedig úgy, hogy némileg az én pástoralis önérzetemet is érinti. Ezt meg én nem hagyhatom szó nélkül.

Nagy dicsekedve írja a többek között: „Ennél boldogítóbb érzést tudja mikor éreztem? Amidőn szinte halálos ágyon fekvő, de még eszméletlen levő református édes atyámat láttam áttérni a kath. vallásra. Akkor én még egy éves káplán voltam. Felzudnlt ellenem a pokol és ezer ördöge. Még esperesi gorombáskodásban is volt részem... stb.“.

Köncs plébános ur ezen állítása valótlan. Mikor az ő mátyfalvai lakos édes atyja meghalt, én már tiszaujhelyei és mátyfalvai lelkész voltam, mely állásomat 1888 április 24-én foglaltam el. Az ő édes atyja pedig később 1890 január 25-én halt meg. S az én itteni lelkészkedésem alatt nem tért át a kath. vallásra, ide jövetelem előtt már kath. volt. Külön-

ben jól ismertem én is. Temetésén is ott voltam. Tehát fenti szavával úgy látszik tudatosan állít valótlan-ságot, vagy pedig édes atyja áttérése és halála idejét elfeledte.

Annakidején ama tekintetből, hogy tek. Köncs S. tiszaujlaki bankpénztárnok és atyja néhai Köncs Sámuel ur s családjak református vallásúak voltak s mátyfalvai filiámnak mindketten ügybuzgó fogadnokokai, — tiszaujhelyi egyházam s vármegyénk intelligens társadalmának egy általánosan közbecsült pátriarchális tagjától, néhai Ujhelyi Lázár úrtól megkérdeztem, hogy Köncs Sándor ur, t. i. a tisztelendő plébános ur édes atyja, miért kath. vallású? Ő azt mondta, hogy azért tért át, hogy — mivel önhibáján kívül gyöngé anyagi körülmények közé jutván, — fiait nem birta a tudományos pályán neveltetni, az akkori szatmári püspöknél jelentkezett, hogy áttér a kath. vallásra, ha a püspök fiait a szatmári gimnáziumban ingyen taníttatja. A püspök ezt meg is ígérte, mire az apa katolikus lett.

Megjegyezni kívánom, hogy néhai Ujhelyi Lázár ur Köncs plébános ur édes atyjával intim baráti viszonyban volt. Tőle hallottam — többek közt — az egész áttérési történetet. S egy Ujhelyi Lázár szavahihetősége előtttem szent, azt hiszem Köncs tiszt. ur előtt is. Hogy nem kath. káplán fia térítette át a haldokló református apát, — amint azt Sípos lelkész úrral sejtetni akarja, — az a fentiekből megérthető. Igazolhatja ezt különben elődöm Bodnár Béla tamásváraljai lelkész s egyházegyei tanácsbíró ur is, mert az ő újhelyi—mátyfalvai lelkészkedése idejében is már kath. volt a plébános ur édes atyja. S így, mikor a református apa áttért, akkor még nem volt kath. káplán fia, mert az még csak Szatmáron tanult s így nem is téríthette át. Ne dicsekedjen tehát Köncs tisztelendő ur atyja áttétitése feletti boldogságával, mert ez a boldogság nem a térítő káplán, hanem legfeljebb a fiú haladása reményében érzett önző öröme lehetett. És ne tegye ezt édes atyja halála és így az én lelkészkedésem idejére, mert egyházam hívei közül — hála Istennek — még egy kath. pap sem, még Köncs tiszt. ur sem térített át eddig egyet sem. Nem az ő kápláni befolyása térítette át az apát sem, hanem ellenkezőleg, az apa gyermekeiért hozta meg az áldozatot áttérésével, mit az akkori szatmári püspök azzal honorált, hogy fiait taníttatta. S éppen ezért végtelen csodá-lom Köncs tiszt. ur eljárását, hogy atyja áttérésének indokait és halála körülményeit nem átalja hamis beállításban és vonatkozásban dicsekedve emlegetni egy azzal össze nem függő ügygel kapcsolatban.

Ha tehát azt állítja, hogy kimondhatatlan örömet érzett, mikor haldokló atyját látta áttérni

káplán korában; ha ehhez hasonló öröme volt mb. Fogarassy Zs. áttérésekor, akkor ez öröme is csak olyan valótlan, mint atyja áttérésénél érzett öröme, mert édes atyja nem a halálos ágyon tért át, hanem akkor, mikor fia még nem volt káplán, csak halála esik fiának egyéves tiszaujlaki káplánsága idejére.

Ami pedig mb. Fogarasy Zs. úr áttérését illeti, Könes tisztelendő úr is elismeri, hogy önkivületi állapotban vette át a kath. vallásra. Ezt pedig szerintem áttérésnek minősíteni nem lehet. Ezt csak a lélekhalászat dogmája tarthatja áttérésnek. Különben a megboldogultat velem együtt minden ismerőse férfias, határozott embernek ismerte, ki ha át akart volna térni, szándékát megvalósította volna még fia akarata ellenére is és nem hagyta volna az utolsó — önkivületi — percekre.

Igy a bekövetkezett sajnálatos tényeket az erőszakos katholizálás következményeinek tartom. S minthogy ebben Fogarasy M. úrnak is okozó része volt, éppen részéről jogosulatlan és általánosan sértő kijelentését, „*hogy azon vallásban nem lehet igazság, melynek papjai egy családnak mély gyászát nem tisztelik*”, a magam részéről a leghatározottabban visszautasítom.

Végül nehogy azt gondolja Könes tisztelendő úr, hogy engem e közlemény megírására az vezetett, hogy esetleg a csepei református lelkész védelmére siessek; óh nem. Ő megállja a maga helyét, mint minden magyar református pap, ha az igazságért küzdeni kell. Különben én őt, sajnálatomra, nem is ismerem. Hanem tisztán és egyedül az igazság érdeke adta kezembe a tollat, hogy tisztelendő úr valótlan állításait a nyilvánosság előtt megcáfoljam.

Kelt Tiszaújhely, 1912 október hó 1.

Szép Ferenc,
ref. lelkész.

Külföldi egyházi élet.

Booth generális halála. Booth Vilmos, az „Üdv hadserege” alapítója és generálisa meghalt. Hátramaradottjait az angol király és az Egyesült Amerika elnöke részvétávirattal kereste fel s most arra nézve folytatnak tárgyalásokat, hogy a Salvation Army fejét az arisztokratikus Westminster Abbey boltjai alatt helyezték nyugalomra Anglia kiváló írói, tudósai és jóltevői soraiban. Ez a halála utáni kitüntetése azt bizonyítja, hogy az általa alapított és vezetése alatt álló hadsereg áldásos munkát teljesített. S valóban a Salvation Army megítélésénél vigyáznunk kell, hogy a látszat meg ne csaljon bennünket. Ha kritika tárgyává tesszük is egyenruhájokat, az utcasarkokon dobszóval összetoborzott gyülekezéseket és reklámos igehirdetéseket, nem szabad kicsinyelnünk azon jótéményeket sem, amiket kifejtenek. A szervezett

egyházak a megrögzött gonosztevőket, a bukott utcai nőket nem veszik fel tagjaik közé, s ha egyháztagsági joguk megszerzése után estek súlyos bűnbe, kizárják magok közül s az excommunicáltakkal többé nem törődnek. A Booth serege pedig épen ezen elzüllöttek után indult, dobpergés és trombitaszó hangja mellett szedte össze őket az utca porából és hirdette nekik a megtérés evangéliumát. Száznál több hajlékot tartanak fent a bukott nők felemelésére és a statisztika szerint ezeknek 80 százalékát meg tudják menteni a társadalom javára. Ahova a szervezett történeti egyházak harangjai nem hangzanak el, — mint pl. a hamis kártyások, London és Newyork züllöttjeinek negyede, — az üdv seregének dobpergése oda is eljut és áldást gerjeszt gúnytól vissza nem riadó, sikertelenség miatt nem csüggedő természetők. Ezek az áldások azok, amiért az angol nyelvű világ két uralkodója részvétávirattal kereste fel az elhalt generális gyászolóját és amiért a közvélemény a westminsteri abbeiben jelölt ki sírhelyet számára.

A Salvation Army pedig hasznos tanulságokat szolgáltat a keresztyén felekezetek részére. Hogy már 1902-ben 15.300 tisztje és 7396 serege volt 47 országban, e siker titka abban keresendő, hogy az üdv serege oly területen munkálkodott, amit a keresztyén egyházak csaknem teljesen elhanyagoltak. Mert beérték a bűnösök kárhóztatásával és kizárásával s a nehezebb és krisztusi munkának elvégzését — t. i. felkeresni a bűnösöket s őket a társadalom hasznos tagjaivá tenni, — átengedték Boothnak és szárnysegédeknek. Hányszor elégszünk meg ma is a százakkal, akik önként jönnek el igehirdetésünket hallgatni s belenyugszunk abba, hogy elmaradnak az ezerek és tizezerek, akikre a baptismus, románizmus és megrögzött hitetlenség vicsoorgatja fogait. A missziói tevékenység, a cura pastorális Krisztustól örökölt és tanult harcmod. Tőle tanulta meg Booth is és sikert aratott. Isten országában nincsen értéknélküli, kicsinylendő teremtmény; öröm van a bűnös megtérésén Isten angyalai között, ezt az igazságot ajánlatos volna megtanulni az üdv hadseregétől és érvényesíteni a keresztyén felekezeteknek. Boothnak pedig bocsássuk meg a külsőségek alkalmazásában elkövetett feltűnéseket s mivel nagy szíve valóban a Krisztus katonái sorába állította, ismerjük el érdemeit is. Mert akár a Westminsterben fog pihenni, akár jeltelen sírban, az utókor elismeri felőle, hogy Krisztus országáért sajtáságos módszerrel, de szép eredménnyel munkálkodott.

Amerika a Ne temere ellen. Azon magyar esetekből kifolyólag, amik a Ne Temere alapján protestáns lelkészek előtt kötött házasságoknak ágyassággá való degradálását eredményezték római kath. lelkészek részéről s mely esetekre alólírott hívta fel a figyelmet, itt is megindult a küzdelem a pápai dekrétum ellen. A washingtoni episkopális egyházmegye gyűlésén Burton admirális emelte fel tiltakozását a klerikális túlkapások ellen; a presbyteriánus egyházmegyék szintén foglalkoznak az esetekkel s mindkét hatalmas egyház egyetemes zsinatgyűlésein ad kifejezést a felekezetközi békét s az ország törvényeit fundamentumában sértő pápai rendelet feletti megbotránkozásának. A protestáns lelkészek által kötött házasságokat érvényteleneknek nyilvánító róm. kath. lelkészek ellen pedig tovább folyik a polgári per. Nyilván-

való lett Amerikában is a pápai székre vonatkozólag, hogy aki szelet vet, vihart arat.

Kinematographikus képek a templomban. A pápa Angolország területére kihatólag megengedte, hogy a vallásos ismereteket terjesztő vetített képek a templomban a nép nevelésére alkalmazhatók legyenek. Az oltári szentséget ilyenkor el kell távolítani s a pap személyes felügyelete és jelenléte szükséges a mozi templomban, hol a két nemet széjjel kell ültetni egymástól. Amerikában élelmes presbiteriánus és methodista kollegáink már régen vetített képekkel illusztrálják predikációjukat, amit természetesen előre reklámoznak a lapokban. Mivel pedig az amerikai szereti a „moving picture“-t, természetes, hogy közönség akad az ily mozgóképes istentiszteletre. Egyes templomokat pedig a hétköznapok folyamára mozgófényképes vállalatoknak adnak ki bérbe. A divat nagyon nagy tért hódít Amerika templomaiban; pedig a Krisztus evangéliuma olyan szép és könnyen érthető, hogy az szemléltető képekre nem szorul.

A presbyteriánusok haladása. Az északamerikai egyesült államokbeli presbyteriánusok száma az 1911. évben 25,605-tel gyarapodott. Az elmúlt évben 160 lelkészök halt meg; 245 lelkészt ordináltak s 118 lelkészt vettek át más felekezetből, de a lelkészhiány még így is érezhető. Egyházi célokra 18 millió s jótékonyásra 7 millió felüli összegeket adtak.

Bibliaterjesztés. A britt és külföldi bibliaterjesztő társulat a múlt évben 968,373 egész bibliát, 1,584,262 újszövetséget és 4,841,884 bibliai részt nyomtatott. Kiadása 1,375,705 dollár volt, amire 1,292,540 dollár fedezet folyt be. Chinában a köztársaság kimondása óta nagy arányokat öltött a biblia terjedése. Az előítélet megszűnt s a nép nagy zöme a bibliát kezébe véve akarja megismerni a Krisztus vallását.

Perth-Amboy N. J.

Dr. Nánássy Lajos.

IRODALOM.

Egy érdekes predikáció. A belmissiói kurzus egyik résztvevője az elmúlt vasárnapon, a szószéken gyülekezete elébe vitte a belmissiói kurzus tanulságait. Beszédében különösen az az alapeszme domborodik ki, hogy a hívek hogyan lehetnek segítségére a lelkipásztornak, ebben a nagy, hitéletet reformáló munkaságban. Ez az egyházi beszéd e hét folyamán meg fog jelenni, ha eziránt a kellő érdeklődés megnyilatkozik. Megjegyezzük, hogy a kiadandó beszéd csekély igazítással október 31-re is alkalmazható; esetleg vallásos estélyen tartandó felolvasásnál is átigazítható. Mindenesetre érdekelni fogja úgy azokat, akik a kurzuson részt vettek, mint akik annak összbenyomását ismerni óhajtják. Igen ajánlható tehát a hívek közötti terjesztésre is. A füzet ára postai küldéssel csekély 30 fillér, ha egyszerre 10 példány rendeltetik: 20 fillér. Az összeg postabélyegeken is beküldhető. Megrendelhető egy levelező lapon, Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debrecen, Piac-utca 49. sz. a.

„Uj Vegyes Dolgok“. Ez a címe annak a kis könyvnek, melyben Simon István debreceni református tanító feleleveníti az általa 16 évvel ezelőtt megírt elmékedéseit a mágnesség és villamosság mibenlétéről. A könyv tartalma csakugyan vegyes, mert egyrészt szépirodalmi, másrészt tudományos dolgokat tartalmaz. A szépirodalmi részben van egy pár vers, történelmi anekdota, humoros felolvasás, érdekes leírás, még „Bugyi“ a talyigás is belekerült. Akik szeretik az efféle dolgokat, azoknak mindegyik kellemes szórakozásul szolgál.

Érdemileg azonban fontosabb a könyv második része, mely nincs ugyan elkülönítve az első résztől, hanem közvetlenül ahhoz csatlakozik — a tudományos rész. Itt már nem új dologról van szó, hanem a szerző idézi és magyarázza a 16 évvel ezelőtt „Vegyes Dolgok“ cím alatt kiadott könyvében foglalt tudományos fejtegetéseit. E részben már igazán érdekes dolgokat talál az ember. Például elmondja a szerző, hogy mint gondolkozik ő a bolygók mozgásáról. (Miért mozognak a bolygók a nap körül?) Igaz, hogy nem fejtí meg a dolgot, de olvasmányának érdekes. „Vonzás és taszítás“ cím alatt elmélkedik a vonzás és taszítás mibenlétéről s arra a végeredményre jut, hogy vonzás tulajdonképpen nincs is, csak taszítás. Ugyanitt magyarázza az általános nehézkedést is. „A mágnesség“ cím alatt azt bizonyítja, hogy a mágnesség nemhogy rokon az elektromossággal, hanem nagyon is különbözik tőle s a mágneses tüneményeket egy külön mágneses fluidum felvételével magyarázza.

„Az elektromozás két módja“ cím alatt magyarázza a dörzsölésnél és érintkezésnél fellépő kétféle elektromosság keletkezését. Elmélkedik a villamosság terjedési sebességéről is és elég eredeti módon. Végre, hogy ezt hagyjam utoljára, az „Elektromosságról és mágnességről“, „Az elektromosság új elmélete“, „Az elektromosság lényege“ címek alatt azt bizonyítja, hogy ő már 16 évvel ezelőtt úgy vélekedett az elektromosságról, amint azt ma az elektronelmélet tanítja, tehát mintegy előbb felfedezte az elektronelméletet.

Megjegyzem, hogy a közölt idézetek az 1896-ban megjelent „Vegyes Dolgok“-ban szórul-szóra meg vannak. Akiket érdekel a dolog, olvassák el és meggyőződést szerezhetnek maguknak afelől, hogy sok érdekes és értékes gondolat vész el és veszett már el, amiről senki sem szerzett tudomást, pedig talán megérdemelték volna.

Mintegy függetlenül „Szembeötlő tudományos tévedések“ cím alatt elmélkedik szerző a légköri villamosságról, az üstökösök esővájáról és az élet eredetéről s kimutatja, hogy e dolgoknak ma is ismeretes magyarázatuk hibás, megfejtésükbe azonban nem bocsátkozik. Egészben véve a csekély 2 koronaért sok érdekes dolgot nyújt könyvében a szerző. Érdek-

lódók megrendelhetik szerzőnél : Simon István református tanító Debrecen. (Vigkedvü Mihály-utca.) Melegen ajánljuk. *F. K. F.*

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5849 – 1912. sz.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Tiszántúli református egyházkerületünk köz- és bírósági gyűlését elnöktársam ömértóságával történt megállapodásunk folytán folyó évi november hó 18. következő napjaira debreceni főiskolánk dísztermébe hívom össze (Lásd E. T. I. t.-c. 64. §.) a következő sorrenddel:

November 18-án d. e. 9 órakor bírósági ügyek tárgyalása.

November 18-án d. u. 3 órakor esperesi értekezlet.

November 19-én d. e. 9 órakor a közgyűlés megnyitása.

A gyűlés tárgyai közül még a legfontosabbakat sem jelölhetem meg. Fontos tárgyakat szolgáltatnak a tanügyi, pénzügyi, igazgatótanácsi, népiskolai, tanügyi előkészítő bizottsági gyűlések, továbbá az egyház-megyékből felterjesztendő köz- és bírósági ügyek.

Köztudomású dolog, hogy a gyűlési tárgyak évről-évre, gyűlésről-gyűlésre szaporodnak, emnélfogva kérem nagytiszteletű esperes urat, hogy minden, a gyűlés elé tartozó ügy köz-, mint bírósági gyűlési tárgyakat november 1-ső napjának déli 12 órájáig hivatalomhoz annyival inkább beterjeszteni méltóztassék, mert a később érkezett ügyek a tárgysorozatba fel nem vétetnek. Nagyobb rend kedvéért a tárgysorozatot már november 1-ső napjaiban megkészítetem s a gyűlés alkotó tagjaihoz jóelőre megküldöm.

A gyűlés alkotó tagjai kedvezményes vasúti utazásban részesülnek. A gyűlésre jövő tagok névsorát tehát lakás, utolsó posta, vasúti felszállóhely pontos megjelölésével október hó 25-ig méltóztassanak beterjeszteni, azzal a megjegyzéssel, hogy akik már más címen élveznek kedvezményt, azok a névsorból kihagyandók.

Debrecen, 1912 október 4.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Az Országos Református Tanáregyesület Elnökségétől

30/1912 – 13.

Az Országos Református Tanáregyesület a magyar kormánytól országgyűlésünk képviselőháza elé terjesztett új nyugdíjtörvényjavaslatnak a tanárságra vonatkozó intézkedéseit a legnagyobb sajná-

latt l és megdöbbenéssel fogadja, a tanári köteles szolgálati időnek az eddigi 30 évről 35 évre emelését közoktatásunk érdekeivel ellentétesnek, nemzeti tanügyünkre végzetesnek s a tanári munka félreismeréséből folyó kulturaellenes lépésnek tekinti, amely ellen éppen a magyar közoktatásügy jövője érdekében tanügyünk örállóinak a legerélyesebb mozgalmat kell indítani s egykezni kell törvényhozásunkat nemzetünk legféltettebb szellemi javainak biztosítása érdekében helyesebb irány követésére bírni.

Még nagyobb megütközéssel fogadja tanáregyesületünk a törvényjavaslat 126. §-ának g) pontjában foglalt azon kijelentést, mely szerint az új nyugdíjtörvény az 1894. évi XXVII. t.-cikkel alkotott országos tanári nyugdíjintézet kötelékébe tartozó nem állami tanárságra egyáltalán nem terjed ki s rájuk nézve továbbra is az 1885. évi XI. t.-c. marad érvényben. Nem tekintve azt a visszásságot, hogy törvényhozásunk a hazai köztisztviselőkre kétféle nyugdíjtörvényt kíván fentartani, már a magyar tanügy és a magyar tanárság egységének megóvása érdekében is minden lehető el kell követnünk, hogy a törvényjavaslatban megnyilatkozott eme tanügyi és tanárellenes szellemnek, mely hazai tanárságunk nagyobb részét még az új törvény áldásaiból is ki akarja zárni, érvényesülését megghiusítsuk.

Ugyanezért tanáregyesületünk igazgatósága sürgősen értesíti a hazai középiskolai tanáregyesületeket, hogy a törvényjavaslat ellen megindítandó országos tanári mozgalomhoz teljes lélekkel csatlakozik; e mozgalom megindítására és vezetésére felkéri az orsz. középiskolai tanáregyesületnek, mint az egyetemes középiskolai érdekek legrégibb hazai képviselőjének igazgatóságát, hogy akár a különböző, de közös nemzeti célra törekvő tanáregyesületek képviselőinek sürgős összehívása útján, akár a legutóbb tartott országos középiskolai tanári kongresszus végrehajtó-bizottsága útján a magyar tanárság nevében készítendő emlékirat szerkesztéséről s esetleg — ha szükségesnek látja — újabb országos tanári kongresszus összehívásáról is intézkedni szíveskedjék. Az emlékiratba okvetlenül fölveendő az általános hazai tanügyi érdekek közé az új nyugdíjtörvénynek az 1894. évi XXVII. t.-c. alá tartozó nem állami tanárságra kiterjesztése s az emlékiratot az összes hazai tanáregyesületek közös küldöttsége (vagy az esetleg összehívandó kongresszus képviselői) nyújtsa át a vallás- és közoktatásügyi miniszter és államtitkár úrnak, a képviselőház elnökének, a törvényjavaslatot tárgyaló képviselőházi bizottság elnökének, juttassa el törvényhozásunk minden faktorához s gondoskodjék a sajtó tájékoztatásáról is.

Tanáregyesületünk igazgatósága e határozatáról a hazai tanáregyesületeket, az országos közép-

iskolai tanáregyesületek igazgatóságát, az országos középiskolai tanári kongresszus végrehajtó-bizottságát s tájékoztatásul a tanáregyesületünk kebelébe tartozó tanáti testületeket értesíti.

Az országos református tanáregyesület igazgatóságának 1912. évi október hó 2-án tartott üléséből.

Dóczy Imre,
elnök.

S. Szabó József,
főjegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Biki Károly.

A tiszántúli egyházkerület egyik legrégebbi esperese, a szatmári egyházközség egyik lelkipásztora, Biki Károly meghalt. Az egyházkerület gyásza, mely a ravatalára helyezett koszorúban külsőleg is megnyilvánult, gyásza egyetemes egyházunknak is. Egyike volt azon valóságos puritán jellemű papoknak, akik nemcsak a szavak harcának tűzvonalában állanak. Ő az egyháztársadalmi munkának, az iskolaügynek és hozzá tehetjük az elvhűségnek volt tetteikkel tényező ernyedetlen szorgalmú bajnoka. Alkotásaiban élő emléke munkás lelkét felejthetlenné teszi. Gyülekezete példás és minden időben éber őret vesztette el benne. Az eszmék, a tervek, melyek nemes szíve alatt éltek, átléptek a valóságba és nevét egy *Lorántffy Zsuzsánna* egyesületben, a *Református Tanítónőképzőben*, a *felsőbb leányiskolai Internátusban* végnélkül dicsérik. 67 életévéből negyvenegyét töltött lelkéből szeretett hivatásában, mint rendes lelkipásztor, míg hosszas és csodálatos türelemmel viselt szenvedései után megpihent az Úrban.

Néhai Biki Károly esperes temetése folyó hó 10-én ment végbe Szatmáron.

Az idő kedvezett, az őszi napsugár, amit régen nem élveztünk, jólesően, melegen tűzött alá. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a város közönsége talpon volt. Házakon, középületeken fekete zászlók lengtek. Papi díszben püspökünk vezetése alatt 39 lelkipásztor jelent meg és a szó teljes értelmében impozáns menetet képezett a gyászkocsi előtt hármassorokban a lelkészek kara. De kezdjük elől.

Délelőtt kondultak meg a harangok, ezek zúgása közben, egyik oldalról a felsőbbleányiskolai, tanítónőképző intézeti, más oldalról a főgimnáziumi növendékek sorfala között vonultak be a zsúfolásig megtelt nagytemplomba, hol a ravatal az úrasztalára volt felhelyezve, szószék, karzatok gyászfátyollal bevonva. A XC-dik zsoltár első verse és az iparos dalkör gyászenéke után püspök urunk mondott az Úr érdemekben gazdag, kicsiből naggyá, közvitéből vezérré emelkedett szolgálja felett mélyenjáró imát, mely meghatott mindenkit, megrázta, de az Istenhez emelte a mindenét vesztett özvegyet és az árván maradt gyermekeket.

Gyászbeszédet tartott lelkésztársa dr. Kovács István II. Kor. I. rész 17. verse alapján, alaposan kifejtve és előadva, hogy mi a kálvinista református lelkipásztor dicsekedése. Aztán a tanítónőképzőintézet énekkara, majd a gyülekezet énekelte „Nincs már szívem félelmére, nézni sirom fenekére“ fenséges éneket és megindult a menet, elől, mint fentebb érintettem, a lelkészek kara, s a templomból ki a vasút mellett fekvő temetőig résztvevők áradata lepve el az utcát. A temetőben Kiss Bertalan szamoskéri lelkész, egyházmegyei főjegyző-helyettes esperes búcsúzott el könnyek között az esperestől a család, a lelkészi kar, a gyülekezet, a város nevében, attól az érdemekben gazdag egyéntől, akinek alkotásai marandandó emléket állítottak e földön, ki halhatatlanná tette nevét az egyházmegyei, a szatmári egyházban, a városban, ki méltán várja pálmáját az örök birótól a mennyben. Áldásos volt élete, legyen áldott emlékezete.

A szatmári református egyház által kiadott gyászjelentés a következő:

„Legyen meg a Te akaratod!“ (Máté ev. 6:10.) Mélyen megszorodott szívvel, de Isten akaratán megnyugvó lélekkel tudatjuk, hogy tizenkét éven át volt hívséges lelkipásztorunk *Biki Károly* esperes-lelkész életének 67-ik és lelkipásztorságának 41-ik esztendejében, hosszas és csodálatos türelemmel viselt szenvedés után, folyó hó 8-án, reggel 2 órakor elhunyt. Az elköltözött hű pásztor földi porait folyó hó 10-én, d. e. 10 órakor temeljük el a szatmári ref. templomból. Szatmár, 1912 október 8. „Krisztus föltámadott a halálból: és azoknak, akik elaludtak, lett első zsenégéjek“. (I. Kor. 15:20.) A szatmári ref. egyház tanácsa.

A tanárok családi pótléka. Az állam, tudvalevőleg valamennyi tisztviselőjének, ezek között a tanároknak is a folyó évtől kezdve ú. n. családi pótlékot ad. Annál, a kormányférfiak részéről többször hangoztatott, sőt az 1906. évi miniszteri rendeletben is kifejezett elvnel fogva, melyszerint a felekezeti tanárok ugyanolyan elbánásban részesítendőek, mint az állami tanárok, az Országos Református Tanáregyesület zilahi közgyűlésének határozatából a családi pótléknak a református tanárságra is kiterjesztése tárgyában felfolyamodással élt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, melyre a következő választ kapta: „89.818. sz. Az Országos Református Tanáregyesület Tek. Elnökségének Debrecen. Folyó 1912. évi június hó 30-án kelt beadványára sajnálattal értesitem, hogy a családi pótlék kedvezményét nem állami középiskolai tanárookra is kiterjeszteni, ez idő szerint, módomban nincsen. Budapest, 1912 szeptember 18-án. A miniszter helyett *dr. Balogh Jenő* államtitkár“. Biztos tudomásunk van arról, hogy hasonló tartalmú fölterjesztésére az erdélyi református egyházkerület igazgatótanácsa is hasonló választ kapott. E sajnálatos körülményt tekintve véve, az Országos Református Tanáregyesület igazgatósága folyó hó 2-án tartott gyűlésében elhatározta, hogy most már, az

iskolák fentartótestületeitől fogja kérelmezni a családi pótlék megadását. *S. Szabó József*, a tanár-egyesület főjegyzője.

Épül, fejlődik a debreceni nagy kollégium. Az új konventi tanterv szükségessé tette a theologiai tanszékek szaporítását. A hazai theologiai akadémiák közül ezt az új tanszéket (a hatodikot) Debrecen fogja legelőbb felállítani. Az elnökség már kiírta az idevonatkozó pályázatot és megnyitotta a sorompókat a gyakorlati lelkészességgel foglalkozó jeles tehetségek előtt. Igen, mert a hatodik tanszék tanárának főleg a lelkészjelöltek gyakorlati kiképzése lesz magasztos hivatása. Lelkészkarunk, hála Istennek, gazdag megfelelő erőkből s nincs is kétségünk a kiírt pályázat sikere iránt. Ennek dacára mi most a pályázat helyett a régi kálvinista mód szerint a tanárválasztásnak másik formáját szerettük volna alkalmazásba venni, a meghívást. Azt is nyíltan megmondjuk, hogy ez esetben mire gondoltunk volna. B. e. Gergely Antal halála után senki másra, mint a magyar református papikar büszkeségére, a Kálvineum elnökére *Kiss Ferenc* püspökladányi lelkészre. Az ügy érdekében az ő megnyerését óhajtjuk és miután a mi mostani tanárválasztásunk megállapított rendje, a meghívásra nem adja meg a lehetőséget, anélkül, hogy bárkinek eszelekvési szabadságát korlátozni kívánánk, első sorban őtet keressük meg és szólítsuk fel arra, hogy pályázatát beadja. Hiszen vezetőinkkel, az elnökséggel ő is régóta dolgozik azon, hogy épüljön és fejlődjék a debreceni kollégium.

A tiszáninneni református egyházkerület közgyűlése. A testvér tiszáninneni református egyházkerület folyó hó 10-én kezdte meg őszi közgyűlését Sárospatakon, a négyszáz esztendő történelmi nevezetességű ősi kollégium hatalmas dísztermében. A közgyűlés, amely iránt nagy érdeklődés nyilvánul, délelőtt és délután tanácskozik, hogy a döntés alá kerülő ügyeket két nap alatt elvégezhesse. A tanácskozást Fejes István püspök és Dókus Ernő cs. és kir. kamarás, főgondnok vezeti. Jelen vannak: Metzner Béla főrend, Vay Elemér báró alsóborsodi, Ragályi Béla felsőborsodi egyházmegyei gondnokok, dr. Düdös István, Radácsi György, Puky Endre és az egyházkerület vezető férfiai és alkotói teljes számban. A közgyűlést Fejes István püspök költői mélységű imája vezette be, amelyben igen szépen emlékezett meg a sárospataki főiskola múltjáról és jövőjéről. A napirend előtt Fejes István püspök mélyen megható és megkapó szavakkal emlékezett meg Dókus Ernőnének, az egyházkerület népszerű főgondnoka feleségének elhalálzásáról, a kiváló igazi nagyasszonyról, aki a hosszas szenvedéseket példás keresztényi türelemmel tűrte és aki mint író is ismeretes s e téren szintén érdemes munkát fejtett ki. Az egyházkerületi közgyűlés a remek megemlékezést egész terjedelmében jegyzőkönyvébe iktatni rendelte. Dókus Ernő ezután megnyitotta a tanácskozást s melegen üdvözölte dr. Baksay Sándor dunamelléki református püspököt, királyi kitüntetése és ötvenéves lelkészi jubileuma alkalmából. Ugyancsak üdvözölte dr. Berzsényi Jenőt, a dunántúli ev. egyházkerület új felügyelőjét. Kegyelettel szól Debreczeni Bertalan elhunyt főiskolai jogigazgatóról és az elhunyt Búza János főgimnáziumi ta-

nárról, zsinati képviselőről és jeles könyvíróról. A közgyűlés a püspök jelenléte alapján sajnálattal vette tudomásul, hogy a sárospataki főgimnázium részére az államsegélyt csak nagyon lassan folyósítják, úgy, hogy a jövő évre is legfeljebb 10.000 korona van előirányozva. Foglalkozott a püspök a lelkészi fizetésrendezés kérdésével is és a tervezett korpótlék alapján való csonka megoldást nem tartja méltányosnak. — A gyűlés legkiemelkedőbb tárgya a sárospataki jogakadémiának fentartására vonatkozó határozathozatal volt. A határozatot a püspök javaslatára hozták. A megszüntetési indítványt (régbben Radácsi is ezen a nézetten volt) nem tette magáévá a kerület. Ebben a határozatban, ha az nem üres szó és érzékeny „moriamus!” jelenet, megnyugodhatik a magyar református egyház minden tagja, amint-hogy készségesen megnyugodtak abban az ellenindítványt tevők is. A kérdés nem is azon fordul meg, hogy kívánjuk-e egyik vagy másik iskolánkat fentartani, hanem azon, hogy tudjuk-e? A tény az, hogy már Patakon a gimnázium fentartására is az államsegélyt kellett igénybe venni, hogy a főiskola alapjai elégtelenek s hogy a kerület a többi iskolákat, különösen anyagi erőforrások hiányában az oly nagy fontossággal bíró országos jelentőségű miskolci felsőleányiskoláját jóformán az egyetemes könyörületbe kénytelen beajánlani... A fiúk nevelése terén már háttérbe szorultunk és idejében nem csak hogy nem fejlesztettük iskoláinkat, de jó részüket fel is adtuk. Most a leánynevelés terén kellene mérkőzni, itt meg még csatásba se állunk. De ez nem Pataknak és a tiszáninneni kerületnek legyen csak mondván. A közgyűlésen, melyről még részletesebben is megakarunk emlékezni, jelentették be az időközben megüresedett kerületi tisztségekre történt választások eredményét. Foglalkozott a kerület a belmisszió ügyével is és Péter Mihály javaslatára mind a lelki gondozás tárgyában, mind az egyházkerületi értekezletek szervezésére fontos határozatokat hozott.

Kálvineumi ünnepélyek. Főtiszteletű püspökünk Márk Endre udvari tanácsos s egyházkerületi ügyész-szel együtt folyó hó 12-én a brassói kálvineumi ünnepélyre utazik. Onnan Kézidvászárhelyre vezető tovább útja, ahol szintén Kálvineumi ünnepély lesz.

Egyházkerületi népiskolai tankönyvek. Mivel az új egyháztörténelmi tankönyv-pályázat azideig sikerre nem vezetett, a használatban volt kedvelt Gergely-féle kézikönyv újra lenyomatása elrendeltetett. Hasonlóképen új lenyomásban jelenik meg a Tassi Miklós phonomimikai alapon készült abécéje. Ezekre az érdeklődők figyelmét felhívjuk.

Épül, fejlődik a debreceni nagy kollégium. Megjelent valahára az árlejtési hirdetés, az akadémiai internátus építésére vonatkozólag. Az a körülmény, hogy az építkezéshez szükséges nagy összeg a mostani viszonyok között is előteremthető volt, a szeretett főgondnokunk és püspökünk érdeme, de mutatja egyben a nagy vállalkozás fontosságát is. A nagy várnégyszög, a debreceni kollégium mostani óriás épülete nem képes már befogadni diákjainkat s azok egyrésze ú. n. külső szállásokkal volt kénytelen beérni. Ez pedig sok tekintetben hátrányos a nevelés érdekére. Így került szőnyegre már évekkal ezelőtt az új internátus létesítésének a tere. Az eredeti fogalmazás szerint a Cseh-Szombati-alapítvány Piac-

Hatvan-utcai telkén létesített volt az intézmény. Az újabb fejlemények szerint az internátus a kollégium hátulso idvarán fog felépülni s vele a kollégium másik hatalmas négyszöggel bővül, mely alapját, kiindulási pontját fogja képezni a nagy, 300—500 diákra tervezett egyetemi internátusnak is. Az új alkotás kész bizonyossága annak, hogy állandóan folyvást épül a debreceni kollégium és a haladó idő követelményeihez képest erősödnek, szaporodtak a magyar református egyház és a magyar kultúra védművei is.

Meghívó. Az erdélyi református egyházkerület Kálvin-szövetségének VIII-ik rendes közgyűlését 1912. év október 11—13. napjain Szilágysomlyón fogjuk megtartani, melyre az erdélyi református egyházkerület Kálvin-szövetségének alapító, rendes és pártoló tagjait, református hittestvéreinket s az érdeklődőket atyafiságos indulattal ezúton is meghívjuk. *Nagy Károly* ügyv. elnök. *Dr. Ravasz László* titkár. A gyűlés programja a következő: I-ső nap: Október 11. (péntek). 1. Az elnökség Kolozsvárról délelőtt 7 óra 48 perckor indul Désen, Zsibón át Zilahig. Innen Sarmaságon át 2 óra 25 perckor indulás Szilágysomlyóra, hová megérkezés délután 4 óra 46 perckor. 2. Délután 6 órakor *választmányi ülés* az egyház tanácstermében. 3. Este 8 órakor ismerkedés a Városi szálló helyiségében. II-ik nap. október 12. (szombat.) 1. Délelőtt fél 10 órakor Kálvin-Szövetségi közgyűlés a református templomban. A) *Megnyitás és tárgyalások.* 1. A gyülekezet éneklé a XCII. dicséretet. 2. Imádkozik Nagy Károly egyházkerületi főjegyző, egyházi elnök. 3. Megnyitó beszédet mond gróf Bethlen Pál egyházmegyei főgondnok, világi elnök. 4. Az Erdélyi Kálvin-Szövetség üdvözlése az egyházmegyei Kálvin-Szövetség és a szilágysomlyói egyházköztség részéről Zsigmond Károly egyházmegyei Kálvin-szövetségi elnök és szilágysomlyói lelkész által. 5. Előadást tart *dr. Ravasz László* theol. tanár, Szövetségi titkár „Igehirdetésünkről”. 6. *Dr. Boér Elek* egyetemi tanár világi alelnök előadása: „Az erdélyi magyarság anyagi romlásának okai és az egyház szerepe ennek megelőzése munkájában”. B) *Tárgyalások folytatása.* (Délután 3 órakor.) 7. A magyar kálvinistaság feladatai címen előadást tart *P. Horváth Zoltán*, az O. K. Sz. ügyvezető titkára. 8. Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész, egyházi alelnök értekezése „Ifjúságunk lelki-gondozása, különös tekintettel az iparos ifjakra” címen. 9. „A falusi pap egyháztársadalmi munkája” címen előadást tart: *Szabó Miklós* kolozsborsai lelk. C) *Szövetségi hivatalos rész.* 9. Jelentések, előterjesztések, választások. D) *Vallásos estély.* Este 6 órakor a város régi színházi helyiségében. 1. Karének. 2. Ima. Tartja Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész. 3. Bibliát magyaráz *dr. Kecskeméthy István* theol. igazgató. 4. Szabadelőadást tart főtiszteletű és méltóságos *dr. Kenessey Béla* erdélyi református püspök úr. 5. Záróimát mond: Zsigmond Károly szilágysomlyói lelkész. 6. Gyülekezeti ének. III-ik nap. Október 13. (vasárnap.) 1. Délelőtt fél 10 órakor alkalmi istentisztelet a református templomban, hol imát mond *K. Nagy Elek* szilágyszolnoki esperes, egyházi beszédet pedig főtiszteletű és méltóságos *dr. Kenessey Béla* erdélyi református püspök úr. 2. Délelőtt 11 órakor díszgyűlés a templomban: a) A közgyűlés folyamán hozott határozatok összefoglalása éa kihirdetése az elnökség által. b) Ünnepi beszéd, tartja: *Nagy Károly*

egyházkerületi főjegyző, egyházi elnök. c) Főtiszteletű és méltóságos *dr. Kenessey Béla* püspök úr zárószava. 3. Délután 1 óra 34 perckor, esetleg 3 óra 20 perckor elútas.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat

a bridgeporti káplántanítói állásra.

A református egyetemes konvent elnöksége pályázatot hirdet a bridgeport (Connecticut, U. S. of America) egyházköztségben újonnan szervezett káplántanítói állásra, melyet a konvent elnöksége ki nevezés útján tölt be.

A bridgeporti káplántanító kötelességei: a) minden lelkészi teendő végzése a lelkész akadályoztatása esetén annak utasításai szerint; b) az orgonista-énekvezéri teendők végzése s énekkar szervezése és vezetése; c) a szombat-vasárnapi és nyári szünidei iskolában a tanítás. A javadalom: a) a parókháisi épületben egy behutorozott szobából álló lakás; b) az egyetemes konvent elnökségétől negyedévi előleges részletekben esedékes évi 600 dollár fizetés.

A kinevezendő káplántanító a kinevezés elfogadása által két évi megszakítás nélkül szolgálatra kötelezi magát, de a konventi elnökségnek jogában áll öt előbb is bármikor hazarendelni.

A ki és hazautazásra a konventi elnökség 600—600 korona úti-segélyt ad.

Pályázhatnak legalább első lelkészképesítő vizsgát tett, nőtlen segédlelkészek. A sajátkezűleg írt, bélyegtelen pályázati kérvényeket, melyekhez keresztlevel, érettségi bizonyítvány, lecke-könyv, segédlelkészi, vagy lelkészi oklevél és szolgálati bizonyítvány csatolandó, folyó évi október 15-ik a konventi elnökségnél (Budapest, VII., Abonyi-utca 21. szám) kell beadni. Családi állapot, nyelvismeret és zenei képzettség a kérvényben feleltendő.

A kinevezés november elején fog megtörténni s az állás december 1-én elfoglalandó.

Budapest, 1912 szeptember 24.

A református egyetemes konvent elnöksége:

Gróf Degenfeld József,
főgondnok, világi elnök.

Antal Gábor,
püspök, lelkészi elnök.

Pályázat.

A magosligeti református egyház lelkészi állomására pályázat nyittatik. Fizetés lakás és kerten kívül föld, terményváltásban hivatalos becslés szerint 806 korona 58 fillér, fizetékiegészítés 946 korona 79 fillér. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények Széll György espereshez, Avasújváros, Szatmár m. november hó 3-ig nyújtandók be szabályszerűen felszerelve.

Kelt Debreczen, 1912 október hó 5.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1148—1912. P.

Pályázat.

A debreceni református egyház pályázatot hirdet egyik, lemondás folytán megüresedett tanítónői állásra.

Fizetés: Alapfizetés az egyháztól, 100 korona államsegélyből 1100 korona. Korpótlék az 1907: XXVII. t.-c. szerint államsegélyből. Lakbér az egyháztól 250 korona 250 kor. Kertválság az egyháztól 20 korona.

Az egyház pénztárából esedékes járulékok, évnegyedenként előre fizetnek.

Kötelesség: egy vagy két, rendkívüli esetekben több osztálybeli leányok tanítása, a tiszántúli református egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: *a)* keresztlevel, *b)* lelkesi bizonyítvány, hogy pályázó férjezett, özvegy vagy hajadon-e; *c)* oklevél, *d)* időrendben esperesileg

megegyezett szolgálati bizonyítvány; *e)* legújabb keletű orvosi bizonyítvány; *f)* az állam vagy más hitfelekezet tanító vagy tanítónőképzésében nyert oklevél mellett, a vallásból és egyházi énekekből s ezek tanítási módszertanából, valamelyik református egyházkerület tanítónőt képesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1912 október hó 21. napjának délutáni 5 órájáig, Szele György iskolaszéki elnökhöz (Piacz-u. 37. sz.) adandók vagy küldendők be.

Megválasztott tanítónő az iskolaszéki elnök által kijelölendő állomását azonnal elfoglalni köteles s a debreceni református tanítók segélyegyesületének tagja.

Kelt Debrecenben, a református presbyterium 1912. évi szept. hó 30. napján tartott gyűléséből.

Kovács József,
főgondnok.

Dicsőfi József,
lelkészelnök.

Somogyi Pál,
főjegyző.

MANDEL LIPÓT DEBRECZEN.

THE VERA

American Shoe

Kérje
képes ár-
jegyzékem.

Elsőrendű
cipők raktára.

Bevésett
szabott árak.

Nagy választék.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

Helyi
és vidéki
Telefon
352.